

метрополітен-економік у світі, по всій країні будуються нові сучасні архітектурні споруди. Переходячи від ортогональних та прагматичних дизайнів, ці будівлі створюються з використанням нових конструктивних оболонок, відкритих суспільних просторів та різноманітних стосунків із ландшафтом.

Наприклад, акваріум в Анталії, Туреччина, був побудований в гармонії з навколишнім ландшафтом. Поєднуючи громадську зону із внутрішньою програмою, дизайн включає хвилю, вигнуту оболонку, яка допомагає захистити його від вітру. Процес проектування акваріума в Анталії був зосереджений на створенні силуету, що зникає, і гармонії з навколишньою топографією. У задній частині першого поверху було побудовано тінистий громадський простір, що захищає відвідувачів від вітру і дозволяє їм насолоджуватися сонцем. Згідно з сучасною архітектурою Туреччини, ця зона є точкою підходу, збору та розповсюдження проекту.

Таким чином, всі архітектурні стилі Туреччини є зразком тривалого процесу, зусиль і внеску людини у створення свого середовища проживання.

ОСОБЛИВОСТІ МЕНТАЛІТЕТУ СУЧАСНИХ АЗЕРБАЙДЖАНЦІВ

Мустафазаде Камрян (Азербайджан)

Науковий керівник – доцент, к. психол. н. Моргунова Н.С.

Харківський національний автомобільно-дорожній університет

м. Харків, Україна

Менталітет – це сукупність основних поглядів, психологічних установок та якостей людини, колективу, етносу. У менталітеті особистості та народів зливаються інтелектуальні, ціннісні, інтуїтивні та духовні аспекти розуміння реальності. Специфіка менталітету значною мірою визначається історичними, соціокультурними, географічними, геополітичними причинами. На формування

менталітету народу в першу чергу впливають особливості історичної долі, економічне, суспільно-політичне, культурне та ідеологічне середовище.

Національна культура кожного народу відображає традиції, закони моральності, створені певним етносом, вона є моральною і матеріальною скарбницею, заснованою на національному менталітеті та традиціях. У цьому сенсі культура Азербайджану нарівні з його специфічною культурою відображає також культурні елементи ісламських, кавказьких та іраномовних народів.

З Іраном і Туркменістаном Азербайджан тісно пов'язаний етнічними, релігійними та культурними узами, проте Азербайджан більшою мірою знаходиться в руслі середземноморського та південноєвропейського цивілізаційного середовища. З Туреччиною Азербайджан поєднує загальне походження і майже одна мова. Будь-який азербайджанець може спілкуватися у Туреччині без перекладача. Звідси народилася фраза «один народ, дві держави». Попри це повної тотожності в азербайджанській та турецькій ментальності не спостерігається. Це пов'язано з тим, що протягом останніх 500 років історичні долі турків та азербайджанських тюрків склалися по-різному. Туреччина аж до 1922 р. сама була імперією, що стояла однією ногою в Європі, іншою в Азії. Неминучим наслідком імперського минулого є патріотизм, що ґрунтується на національній гордості. У Туреччині він має великодержавний характер. На відміну від турецького, патріотизм азербайджанців не є імперським, великодержавним, і носить характер прихильності до рідної культури, мови та літератури.

Азербайджанська ментальність формувалася в дещо іншому соціальному, культурному та історичному середовищі. В силу історичних причин населення Азербайджану, яке в минулому входило до складу Російської Імперії, СРСР та Ірану, зазнало великого впливу російської та перської мов, культури та ментальності. Так, відмінність азербайджанського менталітету від турецького чималою мірою обумовлена тим, що ханства Азербайджану в 1813-1828 рр.

втратили незалежність, увійшовши до складу Російської Імперії. Хоча повторна незалежність була завойована в 1918 р., але вже з 1920 р. Азербайджан був завойований і пробув у складі СРСР до 1991 р. У плані історичної долі Азербайджан має багато спільного з Україною, яка декілька століть тому також була завойована і поділена загарбниками.

Більшість азербайджанців є прагматиками. Тому кожен азербайджанець прагне досягти в житті успіху, в тому числі матеріального добробуту. Виходячи з цього, він віддає перевагу лише тим видам діяльності, які дають практичний результат. Займатися чимось «просто так», виключно «заради інтересу», не властиво більшості азербайджанців і сприймається як дивацтво та інфантилізм.

Азербайджанцям властиві схильність до іронії та самоіронії, самокритики, почуття гумору, любов до веселощів та розваг, віра в те, що все у світі відносно. Їх відрізняє любов до красивих речей, комфорту та добробуту. Маючи багату національну кухню, азербайджанці люблять смачно поїсти і серед них багато гурманів. Вони миролюбні, але емоційні та запальні, особливо якщо зачеплені їхня честь і гідність, а також почуття та інтереси близьких їм людей, членів сім'ї та родичів. Як правило, азербайджанці товариські, люблять поговорити, проводять багато часу з друзями та родичами, до яких часто ходять у гості. Іноді, відзначаючи дні народження та інші дати, вони влаштовують пишні застілля, проводячи за столом багато годин. При цьому вони, зазвичай, не зважають на витрати і не намагаються економити, навіть якщо самі небагаті.

Представникам азербайджанського етносу властиві поважне ставлення до жінок та материнства, а також повага до старших та начальства. Азербайджанці люблять поезію, промовляють довгі барвисті тости, часто розповідають повчальні історії з філософським підтекстом, а також анекдоти та смішні випадки зі свого життя. Вони люблять витончені мовні звороти, гіперболи та перебільшення. Важливу роль у взаємному спілкуванні азербайджанців грає емпатія – емоційне співпереживання, душевність. Вони погано переносять нестачу спілкування, самотність та ізоляцію.

З друзями азербайджанці спілкуються на рівних, безпосередньо та щиро. Але перебуваючи в суспільстві, азербайджанець намагається поводитися дещо стримано, не демонструвати напоказ усіх своїх емоцій, почуттів та переживань. Зазвичай, він тримається з гідністю і впевнено, навіть якщо «все погано». Це в азербайджанців називається «поводитися по-чоловічому».

Громадська думка грає в житті азербайджанця величезну роль. Для азербайджанця дуже важливо, як він виглядає в очах оточуючих, що говорять про нього родичі, колеги, сусіди та люди взагалі. Це дещо сковує його індивідуальність. Наприклад, він навряд чи одягне костюм незвичайного крою, навіть якщо той йому дуже подобається, через побоювання, що «люди засміють». Щоправда, останнім часом, особливо серед молоді, ця тенденція послаблюється: люди вільніше виявляють свою індивідуальність в одязі, поведінці та способі життя.

Для азербайджанця найстрашніше втратити гідність, або, як то кажуть, «вдарити в бруд обличчям», «втратити обличчя». Тому, наприклад, як би багато не випив азербайджанець, ви, практично, ніколи не побачите його п'яним на вулиці. Приймаючи гостя, азербайджанець поставить на стіл усе найкраще, навіть якщо найкраще – останнє. При цьому він не буде стурбований тим, що він сам буде їсти наступного дня – завтра буде видно.

Азербайджанці толерантні до представників інших націй і віросповідань. Азербайджанці є носіями переважно світського світогляду, хоча здебільшого не вважають себе атеїстами. Однак навіть у нечисленній найбільш релігійній частині населення віра зазвичай не набуває характеру фанатизму. Азербайджанцям, поряд із суто етнічною та національно-державною самоідентифікацією, притаманні глибоко вкорінені в підсвідомості елементи «розширеної» загальнотюркської та загальномусульманської самосвідомості, внаслідок чого вони інстинктивно відчують себе частиною величезного цивілізаційного ареалу, що охоплює сотні мільйонів людей.

Азербайджанці вважають за краще будувати відносини не стільки згідно з офіційними законами, скільки в рамках неофіційних відносин, заснованих на дружніх, родинних зв'язках та взаємній домовленості. При цьому азербайджанці зазвичай тримають це слово, бо це вважається у них «справою честі». Прихильність до сімейних цінностей у азербайджанців проявляється ще сильніше, ніж у турків. Сім'я для азербайджанця головне. Все інше разом узятє навіть не на другому, а на третьому місці.

Однак слід мати на увазі й те, що національний характер народів не є статичним і здатний згодом змінюватись разом із зміною суспільно-політичного, ідеологічного та культурного середовища. Так, розпад соціалістичного ладу, розвиток ринкової економіки та найголовніше, набуття політичної незалежності сильно вплинув на менталітет молодого покоління азербайджанців. По-перше – це зростання національної самосвідомості, почуття національної гордості та відчуття своєї самодостатності. Молоді люди набагато більшою мірою, ніж старше покоління, усвідомлюють себе представниками окремого, незалежного, повноправного етносу і держави, яка не є додатком більшого державного та територіального утворення.

Ліквідація залізної завіси, контакти із зарубіжними однолітками, навчання за кордоном, відвідування іноземних держав, стрімке поширення англійської мови та інтернет-технологій призвело до дедалі більшої інтеграції азербайджанської молоді до глобального міжкультурного та міжцивілізаційного діалогу. Жорсткі умови ринкової економіки сформували у молодого покоління такі риси характеру, як активність у діяльності і практичність, зменшивши властиві раніше стриманість та інфантилізм.

З часом змінюється і побут людей. Наприклад, звертає на себе увагу дедалі менше вживання молоддю Азербайджану алкоголю. Пляшка горілки як звичайний атрибут багатьох застіль, все частіше замінюється чайником чаю з різноманітними східними солодоцями. Змінився сам спосіб життя, зазнала змін психологія людей, іншими стали їх ціннісні орієнтири. Молоде покоління

азербайджанців, загалом, байдуже до алкоголю та застілля, оскільки не отримує особливого задоволення від обжерливості та пияцтва. Натомість, у вільний час, молоді люди стежать за новинками світового кіно, ходять на концерти, різноманітні культмасові заходи або просто грають у нарди чи доміно та п'ють чай із друзями у чайханах.

Сучасна молодь менш романтична і мрійлива, але працьовитіша і прагматичніша – вона багато і старанно працює. У вільний від роботи час багато молодих людей цікавляться інформаційними технологіями, новими тенденціями в моді та останніми марками автомобілів, відвідують спортзали та фітнес-клуби. Проте деяке занепокоєння викликає те, що загалом молоде покоління почало менше читати. Книги розкуповуються погано, оскільки основну інформацію молодь одержує з Інтернету. Також привертає увагу зростання індивідуалізму серед молоді, що виявляється пізнішим одруженням, небажанням багатьох пар мати третю і навіть другу дитину в сім'ї, що має місце не тільки в столичному мегаполісі, але вже і в багатьох провінційних містах і навіть у селах. Прискорений темп життя призводить до відомого послаблення соціальних зв'язків, обмеження спілкування з друзями, родичами та сусідами. Люди, навіть представники старшого покоління, нині менше ходять один до одного в гості та спілкуються. Це викликає занепокоєння.

Список джерел:

1. Омаров В. Традиційні й нові моральні цінності азербайджанського суспільства. Актуальні проблеми філософії та соціології. 2016. № 3. С. 86-88.
2. Fərid Ələkbərli: Azərbaycanlıların və Cənubi Avropa xalqlarının milli xarakteri - oxşar və fərqli cəhətlər. URL: https://aze.az/news_doktor_farid_alekperli_89239.html